

Lausuntopyyntö rikosasioiden tietosuojalain toimivuudesta ja sen soveltamiseen liittyvistä kokemuksista

Johdanto

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäättöksen 2008/977/YOS kumoamisesta (jäljempänä rikosasioiden tietosuojadirektiivi) tuli voimaan 5.5.2016, ja EU:n jäsenvaltioiden oli saatettava sen täytäntöönpanolainsäädäntö voimaan 6.5.2018 mennessä. Rikosasioiden tietosuojadirektiivi on pantu Suomessa täytäntöön pääosin lailla henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018, jäljempänä rikosasioiden tietosuojalaki). Lailla on samalla pantu täytäntöön sen soveltamisalaan kuuluvien toimivaltaisten viranomaisten osalta yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehty yleissopimus (CTS 108) ja sen muuttamisesta tehty pöytäkirja (CETS 223). Yleissopimuksen soveltamisala kattaa myös EU-oikeuden ulkopuolelle kuuluvan henkilötietojen käsittelyn.

Rikosasioiden tietosuojadirektiivin 62 artiklan 1 kohdan mukaisesti Euroopan komissio toimittaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle 6.5.2022 mennessä, ja tämän jälkeen neljän vuoden välein säännöllisesti kertomukset direktiivin arvioinnista ja uudelleentarkastelusta. Kertomukset julkistetaan. Tämän arvioinnin ja uudelleentarkastelutyön yhteydessä komissio tarkastelee erityisesti kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille tapahtuvaa henkilötietojen siirtoa koskevan V luvun säännösten soveltamista ja toimivuutta (erityisesti 36 ja 39 artiklan osalta). Komission on rikosasioiden tietosuojadirektiivin arviointeja ja uudelleentarkasteluja toteuttaessaan otettava huomioon Euroopan parlamentin, neuvoston sekä muiden asiaan liittyvien elimien tai lähteiden kannat ja havainnot.

Komissio on kesällä 2020 antanut tiedonannon ”Toimet aiemman kolmannen pilarin säännösten yhdenmukaistamiseksi tietosuojasääntöjen kanssa”, jossa komissio tarkastelee rikosasioiden tietosuojadirektiivin 62 artiklan 6 kohdan mukaisesti unionin hyväksymiä erityissäädöksiä ja sopimuksia toimivaltaisten viranomaisten suorittamasta käsittelystä rikosasioiden tietosuojadirektiivissä säädettyjä tarkoituksia varten, arvioidakseen olisiko niitä yhdenmukaistettava direktiivin kanssa. Komissio on toistaiseksi antanut kaksi tiedonannossa mainittua ehdotusta. Komission suorittama jäsenvaltioiden täytäntöönpanolainsäädännön sisällöllinen arviointi on vielä kesken. On myös syytä huomata, että direktiivin täytäntöönpanosta on kokemusta verrattain lyhyeltä ajalta, joten johtopäätösten tekeminen sääntelyn toimivuudesta ei kaikilta osin ole vielä mahdollista.

EU:n neuvoston tietosuojatyöryhmässä valmistellaan rikosasioiden tietosuojadirektiivin 62

artiklan edellyttämä neuvoston näkemys, jonka komissio ottaa huomioon tehdessään direktiivin arviointia. Neuvosto on vuonna 2019 valmistellut EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisesta vastaavan näkemyksen, joka hyväksyttiin tammikuussa 2020.

Myös kansallisen lainsäädännön jälkiarvioinnille annetaan lähivuosina yhä enemmän merkitystä osana laadukkaan lainsäädännön tavoitetta. Hallitusohjelman mukaan Suomeen on tarkoitus laatia valtioneuvostotasoinen lainsäädännön jälkiarviointijärjestelmä, jonka valmistelu on käynnissä. Tämä tavoite huomioiden on tarkoituksenmukaista jo nyt kiinnittää huomiota henkilötietojen ja yksityiselämän suojan toteutumiseen keskeisesti vaikuttavan rikosasioiden tietosuojalain toimivuuteen.

Lausuntopyyntö

Oikeusministeriö selvittää rikosasioiden tietosuojalain soveltamiskokemuksia Suomessa. Lausunnonantajia pyydetään lausumaan näkemyksensä erityisesti jäljempänä oleviin kysymyksiin.

Vastausohjeet vastaanottajille

Lausunto pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssa julkaistuun lausuntopyyntöön. Lausuntoa ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse tai postitse.

Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi oikeusministeriö pyytää, että **lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti. Kaikkiin kysymyksiin ei ole välttämätöntä vastata.**

Lausunnon antaakseen vastaajan tulee rekisteröityä ja kirjautua lausuntopalvelu.fi:hin. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi:n sivuilta Ohjeet > Käyttöohjeet. Palvelun käyttöönoton tukea voi pyytää osoitteesta lausunto.om@om.fi.

Huom! Kaikki lausunnot ovat julkisia ja ne julkaistaan lausuntopalvelu.fi:ssä.

Aikataulu

Lausunto pyydetään toimittamaan oikeusministeriölle viimeistään 27.8.2021. Asian EU:n neuvoston käsittelyaikataulun vuoksi määräaikaa ei voida pidentää.

Valmistelijat

Lisätietoja asiasta antavat lainsäädäntöneuvos Virpi Koivu (6.8.-14.8.2021, puh. 0295 150071), lainsäädäntöneuvos Tanja Jaatinen (6.8.- 19.8.2021, puh. 0295 150056) ja Tia Möller (20.8.-27.8.2021, puh. 0295 150105) sähköposti etunimi.sukunimi@om.fi.

Lisätietoja lausuntopalvelu.fi:n käytöstä voi pyytää palvelun ylläpidosta osoitteesta lausuntopalvelu.om@om.fi.

Linkit

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX:52020DC0264> - Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet: Dataskydd som en pelare för medborgarnas egenmakt och EU:s strategi för den digitala övergången – tillämpning av den allmänna dataskyddsförordningen under två års tid

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX:52020DC0262> - Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet: Det fortsatta arbetet med att anpassa regelverket för den tidigare tredje pelaren till dataskyddsreglerna

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0264> - Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle: Tietosuojasäännöt kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien ja EU:n digitaalisen muutoksen edistäjänä – yleistä tietosuoja-asetusta sovellettu kaksi vuotta

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0262> - Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle: Toimet aiemman kolmannen pilarin säännösten yhdenmukaistamiseksi tietosuojasääntöjen kanssa

Jakelu:

Ahvenanmaan maakunnan hallitus/Ålands landskapsregering
Datainspektionen
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Maa- ja metsätalousministeriö
Oikeuskanslerinvirasto
Oikeusrekisterikeskus
Poliisihallitus
Puolustusministeriö
Puolustusvoimat/ pääesikunta
Rajavartiolaitos
Rikosseuraamuslaitos
Sisäministeriö
Suojelupoliisi
Suomen Asianajajaliitto
Syyttäjälaitos
Tiedusteluvalvontavaltuutettu
Tietosuoja-valtuutetun toimisto
Tulli
Tuomioistuinvirasto
Valtiovarainministeriö

Direktiivin täytäntöönpano

1. Rikosasioiden tietosuojalaki mahdollistaa sen, että rikosasioiden tietosuojalain sijasta tai sen lisäksi sovelletaan joiltakin osin erityislainsäädäntöä. Rikosasioiden tietosuojalakia on myös täydennetty usealla erityislailla. Puuttuuko rikosasioiden tietosuojalaista joiltakin osin tietosuojaa koskevia vaatimuksia, jotka olisi syytä huomioida yleislaissa?
2. Onko hallinnonalalla voimassa tai suunnitteilla rikosasioiden tietosuojalain 13 §:stä poikkeavaa sääntelyä, mukaan lukien automatisoitu profilointi, jolla on merkittäviä vaikutuksia rekisteröityyn, sekä erityisiä henkilötietoryhmiä hyödyntävä profilointi kuten kasvontunnistus?
3. Onko hallinnonalalla suunnitteilla uusia erityislainsäädäntöhankkeita, joilla on tarkoitus panna täytäntöön joiltakin osin direktiivin säännöksiä?
4. Onko rikosasioiden tietosuojadirektiivissä säännöksiä, joiden täytäntöönpano erityislainsäädännössä on osoittautunut hankalaksi tai joiden merkitys on epäselvä?

Henkilötietojen siirto kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille

5. Mitä sopimuksia, säännöksiä ja standardeja sovelletaan tietosuojan riittävyyden arviointiin, kun henkilötietoja siirretään kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille (ks. rikosasioiden tietosuojalain 41-42 §)?
6. Kokemuksenne henkilötietojen siirtoihin sovellettavista poikkeuksista (rikosasioiden tietosuojalain 43 §), jotka koskevat tietosuojan riittävyyttä?
7. Kokemuksenne rikosasioiden tietosuojalain 44 §:n (henkilötietojen siirto kolmansiin maihin yksityisille ja muille vastaanottajille) soveltamisesta?
8. Millä tavalla rikosasioiden tietosuojalain säännökset ovat vaikuttaneet toimivaltaisten viranomaisten väliseen tiedonvaihtoon kansallisesti, jäsenvaltioiden välillä ja Suomen ja kolmansien maiden välillä, huomioiden erityisesti rekisterinpitäjien väliseen luottamukseen liittyvät näkökohdat?

Muut kokemukset rikosasioiden tietosuojalain soveltamisesta

9. Minkälaista rikosasioiden tietosuojalakia täydentävää ohjeistusta rekisterinpitäjä/tietosuojaviranomainen antanut henkilötietojen käsittelystä?

10. Millä tavalla henkilökunnan tietoisuutta rikosasioiden tietosuojalain vaatimuksista on pyritty parantamaan?

11. Millä tavalla rekisteröidyn tarkastusoikeus (rikosasioiden tietosuojalain 23 ja 24 § sekä 29 §) on järjestetty? Miten paljon rekisterinpitäjä/tietosuojaviranomainen on vastaanottanut vuosittain (2019-2021) tarkastuspyyntöjä ja mitä tilanteita, rekistereitä tai tietoryhmiä ne ovat pääosin koskeneet?

12. Onko rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvan henkilötietojen käsittelyyn nimetty tietosuojavastaava ja/tai mikä on rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvan käsittelyn valvontaan osoitetun henkilökunnan lukumäärä?

13. Onko rikosasioiden tietosuojalain noudattamisessa ilmennyt ongelmia ja mitä säännöksiä ongelmat ovat erityisesti koskeneet?

14. Näkemyksenne lainsäädännön toimivuudesta tietosuojaviranomaisen valvontavaltuuksien käytön ja laillisuusvalvonnan näkökulmasta?

15. Onko rikosasioiden tietosuojalain 51 ja 52 §:n säännöksiä vielä sovellettu ja jos kyllä, minkälaisissa tilanteissa?

16. Kokemuksenne rikosasioiden tietosuojalain säännösten ja rikosoikeudellisen ja virkamiesoikeudellisen sääntelyn yhteentoimivuudesta?

17. Mahdolliset huomionne henkilötietojen käsittelyn tietoturvallisuutta koskevista vaatimuksista (suunnitelmat, ohjeet, tietojärjestelmämuutokset, organisatoriset muutokset, auditoinnit, tietoturvaloukkauksia koskevat ilmoitukset), huomioiden myös lokitietojen osalta täytäntöönpanoon varattu siirtymäaika

18. Mahdolliset huomionne rikosasioiden tietosuojalain vaikutuksista uuden teknologian kehittämiseen ja käyttöön

19. Muut mahdolliset huomionne rikosasioiden tietosuojadirektiivistä tai rikosasioiden tietosuojalaista ja sen soveltamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suurpää Johanna
OM

Koivu Virpi
OM